

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet

Remiss om Långsiktig finansiering av kommuners och ideella föreningars medverkan i frågor om slutförvar

Er beteckning: M2022/01542

Sammanfattning av yttrande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, med nedanstående synpunkter;

1. Länsstyrelsen anser att bestämmelserna om förutsättningar ekonomiskt stöd behöver utökas så att de kan omfatta granskning av hela systemet för slutförvar, det vill säga alla anläggningar för de tre kategorier av radioaktivt avfall som anges i promemorian.
2. Länsstyrelsen anser att regeringen bör utreda och bestämma även möjligheter till fortsatt finansiering för kommuner och ideella organisationer efter det att de aktuella anläggningarna har gått över i så kallad rutinmässig drift. Detta behövs för att säkerställa kontinuiteten för granskning samt att gynna en dialog i samhället.
3. Länsstyrelsen anser även att det ska tydliggöras att finansiering av granskning, informationsinsatser och dialogen även ska kunna omfatta nationella och internationella perspektiv, alltså inte enbart utifrån lokala förutsättningar, som det är fastställt i specifika villkor i regeringens tillåtlighetsbeslut. Andra finansieringslösningar för detta bör också utredas.

Skälen för synpunkter

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget

Med anledning av de beslut om tillstånd till slutförvarsanläggningar som fattats har bestämmelserna om finansiering blivit irrelevanta.

Slutförvarsanläggningarna är viktiga för Sverige som land och de är av stor betydelse för utveckling av de kommuner som berörs. Nu följer en tid för att verkställa besluten på bästa sätt utifrån förutsättningar på anläggningarna och regelverken. Länsstyrelsen anser att det är betydelsefullt att berörda kommuners och ideella föreningars engagemang ges goda förutsättningar att fortsätta vara delaktiga i verkställandet av dessa verksamheter. Det konstateras även i utredningen att deras medverkan i beslutsprocesserna och det efterföljande arbetet

har varit och är fortsatt en viktig del av att demokratiskt förankra processerna och besluten hos allmänheten lokalt.

I dessa forum behöver arbetet fortsatt kunna ske på ett organiserat sätt för att säkerställa kunskapsuppbyggande och informationsinsatser. På så vis säkerställs även att kännedomen om verksamheterna finns kvar.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Finansiering för detta ändamål och på detta sätt bedöms vara en viktig förutsättning för att upprätthålla den demokratiska processen vid etablering och drift av systemet för slutförvaring, såväl avseende miljöbalken som den stegvisa prövningen enligt kärntekniklagen. Länsstyrelsen lämnar dock några synpunkter över behov av förtydliganden och delvis avseende omfattning av finansiering.

1. Hela systemet omfattas.

Bestämmelserna om ekonomiskt stöd behöver kunna omfatta hela systemet för slutförvar med insatser som rör alla inblandade anläggningar för de tre kategorier av radioaktivt avfall som anges i promemorian. I lagtexten används orden ”slutförvaring av restprodukter”. Länsstyrelsen anser att omfattningen kan missförstås på det sätt det uttrycks, i synnerhet då vi inte finner någon förklaring i lagtexterna. Innebörden av uttrycket bör definieras. Avses enbart anläggningar för slutförvaring eller avser ni med skrivningen i föreskriften hela det sammanhängande systemet för slutförvaring, som även ska innefatta Clink, SFR 2 och SFL.

I sammanfattningen av promemorians huvudsakliga innehåll skrivs bland annat att av de beskrivna slutförvararna är det arbetet med slutförvaring av det använda kärnbränslet som är mest komplex och tidskrävande. I den fortsatta framställningen avses med slutförvar, detta slutförvar om inte annat anges särskilt. Längre ner skrivs att ersättningen ur kärnavfallsfonden anpassas till kommunernas förväntade arbetsinsatser i de kommande beslutsprocesserna för slutförvaring av restprodukter. I detta ingår både prövning av de anläggningar som kommer ingå i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och prövning av utbyggnaden av slutförvaret för radioaktivt driftavfall, SFR 2. På ett annat ställe i promemorian skrivs (5.4) att liksom tidigare bör ersättning endast komma i fråga för kommuner där en anläggning för slutförvar för restprodukter planeras eller byggs.

Formuleringarna i promemorian skapar en viss osäkerhet om tolkning som vi anser är viktig att förtydliga i samband med lagändringarna. För det fall det kan uppkomma situationer där gränsdragningar är svåra.

2. Stöd efter rutinmässig drift

Möjligheterna att söka ekonomiskt stöd för insatser i samband med den stegvisa prövningen begränsas i tid. Det föreslås att gälla fram till dess att anläggning för hantering och slutförvaring av restprodukter tagit i rutinmässig drift. Tidpunkten kommer att vara olika för de olika anläggningarna. Länsstyrelsen anser det viktigt att regeringen redan nu för en diskussion om vad som ska gälla efter dessa tidpunkter. Det behöver säkerställas att det för en längre tid kan vara möjligt att få stöd för att upprätthålla dialoger, informationsinsatser och lämna synpunkter över systemet som helhet. En väl organiserad och trygg organisation behövs för att säkerställa kontinuiteten i granskning och i dialog.

3. Det nationella perspektivet

I regeringens beslut om tillåtlighet enligt miljöbalken av anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle (2022-01-17 M2018/00217 m.fl.) föreskrevs ett särskilt villkor om att SKB ska möta berörda kommuner, tillsynsmyndigheter, myndigheter och organisationer minst en gång per år för att avhandla lokala miljöfrågor utifrån miljöbalkens mål och tillämpningsområde. SKB ska på dessa möten lämna information om sådana förhållanden i verksamheten vid anläggningen för slutförvaring av kärnämne och kärnavfall eller Clink som kan ge upphov till lokal miljöpåverkan eller som är av betydelse för kommunerna.

En bra dialog i kärnavfallsfrågan har grundats i ett lokalt engagemang och en kompetensuppbyggnad som har bestått under en lång tid. De visar att dessa möten har en viktig funktion. Länsstyrelsen anser inte att de är tillräckligt omfattande. En allsidig informationen och dialog bör kunna ske för helheten för det sammanhängande systemet, alltså inte enbart utifrån de lokala perspektiven. Såväl kommunerna som ideella föreningar behöver ha möjlighet att kunna delta och engagera sig i frågor kring helhetslösningen, nationellt som på internationell nivå.

Granskning av Fud-programmet är en viktig del i detta. Det är bra att kommunerna kan ges stöd för att även yttra sig över programmet. Kärnavfallsrådets utbildningar och rapporter har också i hög grad bidragit till en bred och fördjupad kompetensutveckling. En bredare bas för utbildning, samråd och dialog underlättar också för möjligheten att leva upp till krav om förankring hos allmänheten, enligt Århus konventionen och Euroatoms bestämmelser.

Finansieringen för att uppnå en god dialog bör inte enbart vila på verksamheterna och medel från kärnavfallsfonden, utan delar behöver tillhandahållas på annat sätt, för att värna neutraliteten i granskningen. Förutsättningarna för annan typ av finansiering bör utredas vidare av regeringen.

Bakgrundsinformation

Remissen avser ändrade möjligheter att ge pengar från kärnavfallsfonden till kommuner och ideella föreningar. Syftet med de föreslagna lagändringarna är att säkerställa att en allsidig bedömning och granskning av slutförvaringens miljö- och säkerhetskONSEKVENSER kan äga rum och att allmänheten ges insyn i arbetet med slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt driftavfall.

Syftet med den stegvisa prövningen enligt kärntekniklagen är att fördjupa och förstärka underlaget kring bland annat tekniska och vetenskapliga frågor. Den stegvisa prövningen innebär att detaljeringsgraden i det strålsäkerhetsrelaterade prövningsunderlaget ökar efter hand och att den inledande tillståndsprövningen har skett på ett underlag som innehåller övergripande och konceptuella beskrivningar av den anläggning och verksamhet som prövas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Miljöenhetens tf. chef Lill Thunberg med miljöskyddshandläggare Lotta Bohman som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.